

Atlas"tan Dawkins"e: Gönüllü Propaganda Desteği

Bir gezi ve kültür dergisi olan Atlas'ın 138. sayısında, Nil Sipahi'nin, ateist biyolog Richard Dawkins ile yaptığı bir röportaj yer alıyordu. Röportajın konusu 'bencillik ve genler'di.

Bir gezi ve kültür dergisi olan Atlas'ın 138. sayısında, Nil Sipahi'nin, ateist biyolog Richard Dawkins ile yaptığı bir röportaj yer alıyordu. Röportajın konusu 'bencillik ve genler'di.

Söz konusu röportaj "Dawkins'ten Atlas'a: Yaşamın Hikayesi" başlığıyla -Sipahi'nin hazırladığı makaleyle birlikte- yayınlandı. Röportaj ve makale, toplamda 20 sayfaydı. Söz konusu sayfalarda, yaşamın genler arasındaki sözde bencil mücadele ile devam eden bir süreç olduğu öne sürüldü ve insan da hür iradesi olmayan, genlerinin faaliyetine göre dans eden bir kukla olarak anlatıldı.

Ancak Atlas dergisinin ateizm propagandası geçersizdir. Bencil gen tezi, tarih boyunca varolmuş; tahtadan, taştan oyma totemlerde, heykellerde yaşatılmış putperest düşüncenin biyoloji terimleriyle süslenmiş çağdaş bir versiyonundan başka birşey değildir. Allah inancına karşı girilen bu propaganda, insanlara hiçbir kudreti bulunmayan şuursuz molekülleri ilah edinmeleri için gizliden gizliye verilmek istenen telkinleri içermektedir.

Bu yazıda, insanları putperest bir inanca davet eden Dawkins ve Atlas'ın bilimsel yanılgıları cevaplanmaktadır.

Cevabımız iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda, Atlas'taki yazının ana konusunu oluşturan bencil gen tezinin neden boş bir laf kalabalığı olduğu ortaya konmakta, ikinci kısımda ise Atlas dergisinde ortaya konan diğer yanılgılar cevaplanmaktadır.

I. Bir bağınaz Darwinci'nin boş laf kalabalığı: Bencil Gen Tezi

Bencil gen tezi, Atlas dergisinde 'ünlü bilim adamının tezi' olarak tanıtılmaktadır. Ancak bu tez gerçekte bilimsel bir tez değildir. Hatta tam bir boş laf kalabalığından ibarettir. Bilimsel gerçeklere rağmen, Dawkins'in bu boş laf kalabalığını bilimsel bir görünümde savunmadaki ısrarı da Darwinizm'e bağınazca bağlılığının ürünüdür.

Fanatik bir Darwinist: Dawkins

Bilinen bir ateist olan Dawkins, Oxford Üniversitesi'nde bilimi halka tanıtmaya kursüsünün başkanı olarak görev yapmaktadır. Dawkins, dini inançlar aleyhindeki fanatik düşmanlığını her fırsatta dile getirmektedir. Dine karşı mücadelesinde benimsediği sahte-bilimsel silah, Darwinizm'dir. Darwin'i okuduktan sonra ateizmi benimsemiş olan [1](#) Dawkins, "*Darwin bize entelektüel olarak tatmin olmuş ateistler olabilir fırsatını verdi, ona müteşekkiriz*" sözleriyle tanınmaktadır. [2](#)

Dawkins çalışmalarını, "müteşekkir" olduğu Darwin'in, doğal seleksiyon&mutasyon teorisini gen odaklı bir bakış açısından popülerleştirmeye ve böylelikle ateist dünya görüşünü yaygınlaştırmaya adanmıştır. Dawkins'in evrim konusundaki bağınazlığını ortaya koyan açık bir örnek verelim.

Bağınazca bir taraftarlık

Dawkins'in bencil gen tezine bakışı, herhangi bir bilim adamının, kendi varsayımına bakışından çok farklıdır.

Hipotezini geçerli kılmak için çalışan bir bilim adamı en başta, varsayımlarını alternatif hipotezler ışığında değerlendirir, deneyler yaparak doğruluğunu test eder. Öngörülerini bilimsel gerçeklerle uyumlandırması zaman da hipotezini reddetmeyi ya da değiştirmeyi göze alır.

Bu her bilim adamının izlediği bir yöntem ve doğru bir davranıştır. Ne var ki varsayımlarını tekrarlanabilir deneyler yoluyla test ederek değil de başka yollardan kabul ettirmeye çalışan bilim adamları da vardır. Bu ikinci tip bilim adamlarının yöntemi taraftarlıktır. Bu kişiler kendi inanç ve prensiplerini koruma altında tutmaktadırlar ve varsayımlarını test etme gibi bir endişe taşımazlar. Dolayısıyla taraftarlık yolunu

benimsemiş olan bir bilim adamının yaptığı şeyi bilim olarak tanımlamak zordur. Bu kişiler bilim adamından çok, bilimsel terimleri kendi inançlarına göre kullanan ideologlar gibi davranmaktadırlar.

Tarafarlık, tam da Dawkins'in, *The Extended Phenotype* (Genişletilmiş Fenotip) isimli kitabının birinci sayfasında sözünü ettiği şeydir:

Bu çalışmam, utanmazca bir tarafarlık. Hayvan ve bitkilere bakmak ve yaptıklarını neden yaptıklarını merak etmek için belli bir yöntemi savunmak istiyorum. Tarafarlığını yaptığım şey, yeni bir teori, doğrulanabilir veya yanlışlanabilir yeni bir hipotez ya da öngörülerıyla değerlendirilebilir bir model de değil. [3](#)

Tarafarlık yöntemini benimsemiş bir bilim adamı, zihnini karşı görüşlere ve kanıtlara kapatmış demektir. Aleyhte nasıl bir kanıt sunulursa sunulsun bunu bir şekilde, örneğin aldatıcı olduğunu söyleyerek, kenara itip reddedecek, kendi prensiplerini katı bir inatla sürdürecektir.

Nitekim Dawkins tam da böyle bir kapalı zihin geliştirmiştir. Diğer evrimcilerin eleştirileriyle uzlaşmadan bile o kadar uzaktır ki, Darwin'i savunmadaki *bağnazlığı* yüzünden, önde gelen evrimci paleontolog Stephen J. Gould tarafından *kökten* Darwinci olarak isimlendirilmiştir. [4](#)

Masalılık, kelime oyunları, çarpıtmalar ve gerçeğe aykırı iddialarla bilim olmaz

Dawkins, yıllardır sürdürdüğü Darwinizm'i yayma çabasında kendisini iyi bir bilim adamı değil, iyi bir masalcı olarak yetiştirmiş bir isimdir. Kitaplarında, canlıların doğal seleksiyon ve mutasyonla nasıl evrimleşmiş olabileceğine dair hayalgücüne dayalı hikayeler boldur ancak bunları destekleyebilecek hiçbir bilimsel kanıt bulunmamaktadır. Dawkins, hikayelerini inanılır kılmak için gözboyayıcı ama yanlış yerde kullanılmış benzetmeler ve kelime oyunları gibi türlü hilelere başvurmakta, "bakın bu benzetmeye göre oluyor, evrimde neden olmasın" gibi bilimsel olmayan bir ikna yöntemi izlemektedir.

Kuşkusuz Dawkins'in yaklaşımı, bilimsel bir teoriyi geçerli kılma yaklaşımıyla değil, felsefi bir varsayımı geçerli kılma yaklaşımıyla benzerlik göstermektedir.

Nitekim Phillip Johnson, Darwinizm'in bilim dışı yollardan ayakta tutulmaya çalışılan bir felsefe olduğunu gösterdiği çalışmalarında, Dawkins'in kitaplarını okumanın kendisi için bir başlangıç noktası oluşturduğunu anlatır.

Nobel ödüllü fizikçi Steven Weinberg'in tabiriyle "Darwinizm'in en saygın eleştirmeni" olan Johnson, Amerikan Yüksek Mahkemesine bağlı olarak çalışmış uzman bir hukukçudur. Kariyeri boyunca iddiaların dayanaklarını analiz etmede uzmanlaşmıştır. Johnson'un Darwinizm konusundaki eleştirileri için başlangıç noktası, Richard Dawkins'in *Kör Saatçi* adlı kitabını okumak olmuştur. [5](#)

Johnson gibi bir uzmanın Dawkins'in başvurduğu hayali hikayeler, hileli kelime oyunları, mantık bozuklukları ve gözboyayıcı benzetmeleri teşhis etmesi zor olmamış, bu durum aynı zamanda Darwinizm'in içinde bulunduğu krizin de bir belgesini oluşturmuştur. Böylelikle Darwinizm'in bilim dışı yöntemlerle ayakta tutulmaya çalışılan bir felsefe olduğunu açıkça gören Johnson, yayınladığı kitaplarda Darwinistlerin bilimsel görünümde sürdürdükleri oyunu etkili bir şekilde deşifre etmiştir.

Dawkins'in çalışmalarının bilim dışı yönleri, evrimciler tarafından da eleştirilmiştir. Örneğin, Harvard Üniversitesi'nden evrim genetikçisi Richard Lewontin, Dawkins'i 'piyasada satan hikayelerinde doğrulanmamış iddialara yer veren' yazarlar arasında saymıştır:

"Yeterli kanıtı dayanmayan iddialar, bilim literatürünü, özellikle popüler bilim yazarlığı literatürünü doldurmaktadır. Carl Sagan'ın "bilimin popülerleşmesine katkıda bulunan en iyi çağdaş yazarlar listesi, E. O. Wilson, Lewis Thomas ve Richard Dawkins'i içermektedir, ki bunların herbiri, piyasada sattıkları hikayelerinin içinde, doğrulanmamış veya gerçeğe aykırı iddialara yer vermişlerdir.

Nobel ödüllü bilim adamı Linus Pauling, bilimi, "doğruyu arama çabası" olarak tanımlamıştır. Dawkins'in bilim anlayışının bundan ne derece uzak olduğu ortadadır. Dawkins, bilimi, tarafarlığını bağnazca sürdürdüğü Darwinci dünya görüşünü yaymada bir propaganda aracı olarak görmekte ve kullanmaktadır.

Boş laf kalabalığı

Atlas dergisinde onlarca sayfa ayrılan bencil gen tezi aslında boş laf kalabalığından ibarettir. Öncelikle Dawkins, tezini ortaya koyduğu *Bencil Gen* isimli kitabında aslında kendi kendini çürütmektedir!

Dawkins *Bencil Gen*'in giriş bölümünde şunları yazmaktadır:

"Bizler, genler olarak bilinen bencil molekülleri korumak için gözü kapalı olarak programlanmış, hayatta kalan makineler, robot araçları. Bu, beni hala hayret içinde bırakan bir gerçektir." [6](#)

Dawkins, burada insanı tüm davranışları bencil genleri tarafından programlanmış, gözü kapalı bir robot olarak tasvir etmektedir. Ama kitabının ilerleyen sayfalarında, eşine az rastlanır derecede bariz bir gelişki ortaya koymaktadır:

"Cömertlik ve fedakarlaşmayı öğretelim, çünkü bencil doğduk. En azından başka hiçbir türün hayal dahi edemeyeceği şekilde, [bencil genlerin] planlarını bozmak için en azından bir fırsata sahibiz, bu yüzden bencil genlerimizin neyi hedeflediğini anlayalım." [7](#)

"Bizler genlerin inşa ettiği makineleriz...ama tasarımcılarımıza karşı tavır alma gücümüz var. Yeryüzünde sadece bizler, bencil kopyalayıcıların [genlerin] hükümrانlığına karşı isyan edebiliriz." (vurgu bize ait) [8](#)

İnsanı bir robot, bir makine olarak tanımlayıp sonra da robotları isyana çağıran Dawkins, kendi tezini kendisi çürütmektedir: Eğer insanlar genler tarafından programlanmış robotlarsa tüm davranışları bu programlamanın bir sonucu olmalıdır. Dolayısıyla isyan davranışı da bunun bir sonucu olmalıdır. Ama bencil genler insan bedenini sözde hayatta kalmak için kullanıyorlarsa bu robotları kendilerine karşı neden isyan ettirmek istesinler? Ya da Dawkins, hangi mantıklı sebebe dayanarak, birer robot olarak tasvir ettiği insanların isyan edebilecekleri beklentisine girebilmektedir?

Görüldüğü gibi Dawkins bir takım hayaller doğrultusunda kendini aldatmaktadır. Ve bencil gen tezi tutarlı bir mantık örgüsü bulunmayan, boş bir laf kalabalığından ibarettir.

Dolayısıyla, Dawkins'in bu (baştan çürük) tezini anlattığı kitabına harcanan emek; vakit, mürekkep ve kağıt ile bu kitabın onbinlerce kopyasına harcanan paralar, bu sözde tezi popülerleştirmeye çalışmış evrimci yazarların onca vakti, Atlas dergisi gibi evrimci yayınların -Londra'ya muhabir göndermek de dahil olmak üzere- giriştiği onca masraf, boşunadır.

Yaşamı genlere indirgeme yanılığı

Dawkins, yaşamı genlere indirgeyerek açıklamaya çalışmaktadır. Bu, hem modern bilimin bulgularını gözardı eden yüzeysel bir yorum, hem de ciddi bir mantık bozukluğudur. Modern bilim, yaşamın temelindeki bilgiye dayalı kompleksliği ortaya çıkarmakla yaşamın maddeye indirgenemez olduğunu ortaya koymuştur. Ünlü bilim düşünürü ve kimyager Michael Polanyi, bu gerçeği şöyle ifade etmiştir:

"Bir DNA molekülü, özde gelişmekte olan bir hücreye bilgi nakleder. Benzer şekilde, bir kitap da bilgi nakleder. Ancak bilginin nakli kimyasal veya fiziksel ilkelere göre açıklanamaz. Diğer bir deyişle, kitabın işleyişi kimyasal terimlere indirgenemezdir."

DNA, genetik bilginin nakliyle işlediği için, işlevi de kimya kanunlarıyla açıklanamaz. Yaşam süreci özde, döllenmiş bir hücrenin, DNA'daki bilginin aktarılması sayesinde gelişimidir.

Yaşam sürecinde kontrol faktörü olan bu bilginin aktarılma şekli kimyasal değildir ve fiziksel de değildir. O halde yaşayan bir sistemin tanımı, parçalarını yöneten kimyasal ve fiziksel kanunları aşmaktadır." [9](#)

Yaşamı genlere indirgemenin mantık bozukluğunu Tac Mahal'le ilgili bir örnekle gösterebiliriz. Nasıl ki Tac Mahal'i "Tac Mahal, taş ve demir yığınınır" şeklinde tarif etmek, bu yapının bilinçli olarak üretilmiş olduğunu ve amaç, plan, organizasyon ve estetik gibi nitelikler taşıdığını gözardı etmekse; yaşamı genlere indirgemek de, yaşamın maddenin ötesine uzanan özelliklerini gözardı etmektir. (*Daha fazla bilgi için bkz. Harun Yahya, [Hücredeki Bilinç](#)*)

Genlere şuur atfetme çabasının bir nedeni de evrimcilerin insanı Allah'ın yarattığı ve ruh verdiği gerçeğini kabul etmek istememeleridir. Evrimciler insan ruhunun varlığını kabul etmedikleri için insanı bir madde yığınınından ibaret görmekte ve insanlara da bunu kabul ettirmeye çalışmaktadırlar.

Genleri kişileştirme yanıltmacası

Dawkins'in 'bencil gen' kavramı, hiçbir bilimsel değer taşımayan, saçma bir kavramdır. Genler, uzun DNA zincirleridir. DNA ise fosfat ve şeker ile birbirine tutturulmuş uzun bir nükleik asit merdivenidir. Fosfat, şeker, nükleik asit; bunların hepsi moleküldür. Yani DNA da bir moleküldür. Bir moleküle kişileştirme yapmak (insan olmayan varlıklara insansı nitelikler atfetmek) saçmadır. Genleri 'bencilleştirme', onları soylarının devamını 'amaçlayan' varlıklar olarak anlatmak, sofraya tuzunun ya da su molekülünün bencil

olduğunu anlatmaktan farksızdır. 'Bencil sofraya tuzu', 'bencil su molekülü' gibi kavramlar ne kadar bilimselse, 'bencil gen' de o kadar bilimsel bir kavramdır.

Kurşun askerlere karakter biçen bir masal yazarının yaptığı kişileştirme, anormal karşılanacak birşey değildir. Sonuçta bunlar gerçeğe dair bir iddia ortaya koymayan, hayali kahramanların rol aldığı hayali hikayelerdir. Ama kişileştirmenin bilimde yapılması anormal bir durumdur. Çünkü bilim, gerçeğe dair bilgiler taşımaya amaçlar; Dawkins'in insan dışı varlıklara, sahip olmadıkları insansı özellikleri atfetmesi bu ilkeye aykırı niteliktedir. Dawkins'in bu ilkeyi ağır derecede ihlal ettiği kitapları bilime de zararlı olmuştur. Nitekim Avustralyalı bilim adamı Lucy G. Sullivan, Dawkins'i, "yazdıklarının sahte-bilimsel teorilerin palazlanmasına yol açtığı ve daha çok edebiyatın konusu olabilecek ilgi alanlarının bilime girmesine yol açtığı" için eleştirmiştir. [10](#)

Görüldüğü gibi bencil gen tezinin bilimsel olarak hiçbir değeri bulunmamaktadır. Bu tez aslında, materyalistlerce tarihin erken dönemlerinden beri anlatılagelen bir efsanenin çağdaş bir versiyonundan ibarettir. Dawkins, insanın sözde özgür iradesi bulunmayan bir molekül yığını olduğu efsanesini, gen odaklı bakış açısından yaptığı bir benzetmeyle süsleyip bunun yaygınlığını artırabilmeyi amaçlamıştır. Yani yaptığı şey, aynı eski hikayeyi yeni ambalajla satmaya çalışmaktan farksızdır.

Atlas dergisinde, bencil gen tezi etrafında ortaya konan diğer yanılgılar ve bunlara cevaplarımız ise aşağıdaki gibidir.

II. Atlas dergisinde, Bencil Gen Tezi Etrafında Ortaya Konan Diğer Yanılgılar

a) Bilimsel bulguları göz ardı eden yanılgılar

Darwinizm'in, teoriye yardımı olmayan mekanizmaları

Atlas dergisinde Darwinizm'in, rastgele mutasyon ve doğal seleksiyon mekanizmalarına dayandığı anlatılmaktadır. Ancak bu mekanizmalar yaşamın dayandığı kompleksliği açıklamada geçersizdirler ve bunu evrimciler çok iyi bilmektedirler. Mutasyonlar genlerdeki nükleotid diziliminde meydana gelen değişimlerdir. Evrimciler, yüzyılı aşkın süredir yaptıkları sayısız deneyde canlıları yapay yollardan mutasyona uğratmış, canlıların mutasyonlarla evrimleşebilecekleri iddialarını ispatlamaya çalışmışlardır. Ancak yapılan hiçbir deneyde bir canlının başka bir canlıya doğru evrimleşme gösterdiğine rastlanılmamış, hatta yeni tek bir proteinin dahi ortaya çıkmadığı görülmüştür. Mutasyonlarla ilgili bu çabalar şunu ortaya koymuştur: mutasyonlar bir organizmada etkili oldukları zaman, ona yıkım ve zarar [getirmektedirler](#).

Doğal seleksiyon da aynı şekilde canlıları evrimleştirici bir mekanizma değildir. Doğal seleksiyon, sadece rekabet avantajı olmayan güçsüz bireyleri zaman içinde eler ancak hiçbir şekilde türleri başka türlere [evrimleştirmez](#).

Sanayi kelebekleri hakkındaki yanılgı

Yazıda sanayi kelebekleri ile ilgili klasik evrimci aldatmacaya da başvurulmakta, bilimsel adı *Biston betularia* olan kelebeklerin endüstriyel bölgelerde siyahımsı bir renk alarak evrimleştiği öne sürülmektedir. Halbuki kelebeklerdeki bu renk değişimi onları başka türlere dönüştürebilecek bir 'evrim' aşaması oluşturmamakta, kelebeklerin ilk başta nasıl ortaya çıkmış olabileceğine dair hiçbir şey söylememektedir. Bu gibi renk değişimleri, popülasyonun gen havuzunda (bir türü meydana getiren tüm genlerin toplamı) zaten mevcut olan genlerin oransal olarak frekansının değişmesidir. Siyah renkli kelebeklerin artış göstermesi durumu, kelebeklerin kelebek olarak kaldığı gerçeğini [değiştirmemektedir](#). Dahası bu kelebeklerle ilgili deneylerde, kelebeklerin doğal ortamda ortaya koymadıkları bir davranış şeklinin, deneyci bilim adamı tarafından yapay olarak üretildiği en az 15 yıldır bilinmektedir.

Deneyleri gerçekleştiren H.B.D. Kettlewell, deneylerinin belgesi olarak çektiği fotoğraflarda, kelebekleri ağaç gövdelerinde dinlenirken görüntülemiş, böylece onları deneyin konusu olan doğal seleksiyona daha ileri derecede maruz göstermiştir. Ancak deneyleri tekrarlayan bilim adamları kelebeklerin ağaç gövdelerinde dinlenmesi gibi bir davranışla hiç karşılaşmamış, Kettlewell'in sonuçları tekrarlanmamıştır. Gerçek ortaya çıktığında şu anlaşılmalıdır: Kettlewell, ölü kelebekleri ağaç gövdelerine "yapıştırıp" fotoğraflamıştır.

Amerikalı gazeteci Judith Hooper, Darwinist Kettlewell'in dürüstlükten son derece uzak bu deneylerinin merkezinde, "çarpıtılmış bilim, güvenilmez metodoloji ve önyargılı düşünce" yattığı tespitini yapmıştır. [11](#) (Daha fazla bilgi için. Bkz <http://www.harunyahya.org/evrim/birzamanlar/birzamanlar12.html>)

Ökaryot hücrenin prokaryot hücreden evrimleştiği (endosimbioz) yanılgısı

Atlas yazısında, ökaryot ve prokaryot hücreler anlatılmakta, sonra da Amerikalı biyolog Lynn Margulis'in, bilim dünyasını, ökaryot hücrenin mitokondrisinin bakterilerden evrimleştiğine ikna ettiği yazılmaktadır. Ancak ortada bilimsel kanıtlara dayalı bir ikna değil, benzerliklere dair geliştirilen hayali bir senaryo ve buna materyalist ön yargılar doğrultusunda verilen destek vardır.

Tezi kısaca izah edecek olursak, evrimciler, ökaryot hücrelerin prokaryot hücrelerden evrimleştiğini iddia etmektedirler. (Ökaryot hücreler bitki ve hayvanları meydana getirirken, prokaryot hücreler tek hücreli bakterilerle sınırlıdır.) Ökaryot hücre, prokaryot hücrede bulunmayan bir çekirdek ve -hücre için gerekli enerji üretimini sağlamakla görevli mitokondri gibi- zarla kaplı kompleks organellere sahiptir. Evrimciler ökaryotları prokaryotlardan ayıran bu yapıların kökeninin, erken prokaryotların ortak ve asalak yaşamı olduğunu varsayarlar. Masala göre bir bakteri bir başka bakteriyi yutmuş, ama her nasılsa yutulan bakteri sindirilmeksizin kompleks organellere, konak hücre ise bu organelleri barındıran ökaryot hücreye dönüşmüştür. Ancak böyle bir senaryo lehinde hiçbir bilimsel gözlem bilinmemektedir. Amerikalı biyolog L. R. Croft bu konuda şu yorumu yapmıştır:

"Bir bakterinin başka bir bakteriyi yutması hiçbir şekilde gözlemlenmemişken, böyle bir iddiada bulunmak hiçbir şekilde bilimsel değildir. Kaldı ki kloroplast, ribozom, mitokondri, lizozom gibi organeller hücre dışına alınarak birbirlerinden ayrıldıklarında yaşayamamaktadır."

[12](#)

Lewin ve Lenski ise, bu tezin bir hikaye olduğunu itiraf ederek bilimsel dayanak yerine hayalgücüne dayandığını kabul etmişlerdir:

"Bakterilerde virüslerin ve plazmidlerin birlikte yaşamı hakkında birkaç genel ve özel ifadelerde bulduk... [Bu canlılarla ilgili] şeylerin nasıl meydana geldiği hakkındaki bu ifadelerin çoğu, mikrobiyal işte-öylesine hikayelerden ibaret. Diğer birçok evrimsel olguda olduğu gibi, olayların önerilen yollardan gerçekleştiğini resmi olarak göstermenin bir yolu bulunmuyor." [13](#)

İnsan beyni hakkındaki yanılğı

İnsanın sözde evrimine atfedilen fosiller incelendiğinde ve evrimci ön yargılara göre oluşturulan hayali soyağacına bakıldığında *Homo erectus* fosilleriyle ilgili bir gerçek dikkati çekmektedir. *Homo erectus*'ün sözde evrimsel atası *H. Habilis*'in beyin hacmi 650 cc kadarken *H. erectus*'unki 900 ila 1100 cc arasındadır. Böyle büyük bir artışın evrim teorisinin dayandığı rastlantısal mutasyonlarla gerçekleştiğine inanmak, evrimciler için bile zordur.

Ünlü biyolog Jean Rostand ise zaman ne kadar uzun olursa olsun insan beyninin evrimle ortaya çıktığı senaryosuna kendisini inandıramadığını şöyle ifade etmiştir:

"Hayır, kesinlikle, kendimi inandıramıyorum. Böyle kalıtsal yanlışlıkların, doğal seleksiyonla işbirliği içinde olsa bile; çok uzun zamanların evrime yaşam üzerinde çalışmada sağlayacağı avantajlarla bile; yapısal cömertliği ve güzellikleriyle, şaşırtıcı uyumlarıyla bütün dünyayı inşa ettiğine inanmıyorum,...kendimi göz, kulak ve insan beyninin bu şekilde ortaya çıktığına ikna edemiyorum." [14](#)

Atlas dergisindeki roportajda Nil Sipahi, Dawkins'in "Beynin jeolojik süreç içinde çok kısa bir sürede büyümesinin, bilgisayar teknolojisinin gelişimiyle kıyaslanabilecek bir olay olduğuna işaret ettiğini" yazmaktadır. Dawkins, bilgisayar teknolojisi benzetmesiyle, varsayılan komplekslik artışını göstermeyi amaçlamakla beraber, savunduğu evrimci görüşlerin ne kadar akıl dışı olduğunu da göstermiş olmaktadır. Açıktır ki, bilgisayarların rastlantısal darbelerle daha gelişmiş teknolojilere sahip bilgisayarlara dönüşemeyeceği gibi, beyinde meydana gelecek mutasyonlar da onu çok daha kompleks işlem hacmine sahip bir beyne dönüştürmeyecektir.

Bilgisayardaki teknoloji artışının açıklaması bilinçli tasarımıdır. Aynı şekilde *H. erectus*'ün beyninin kökeninin açıklaması, bilinçli tasarım yani ilk ortaya çıktığı andan itibaren bu özelliklere sahip olduğu, Allah tarafından yaratıldığıdır. (Beyin hacminin yanısıra diğer iskeletsel karşılaştırmalar da, *H. erectus*'ün insan, sözde atası olarak gösterilen fosillerin ise soyu tükenmiş maymun türleri olduğunu [göstermektedir](#)).

Tavus kuşunun kuyruğunun hayali evrimi

Dawkins'le yapılan roportajda, erkek tavus kuşunun göz alıcı renklerdeki ve kusursuz simetrik desenlere sahip olan kuyruğunun evrimle ortaya çıktığı iddia edilmektedir. Oysa burada okurlardan çok önemli bir gerçek gizlenmektedir: Seksüel seçilim teorisi, teoriyle çelişen olguların bir çığ gibi büyümesi karşısında iflas etmiştir. Öyle ki, teorinin çöküşü evrimcilerce düzenlenen sempozyumlarda da açıkça ilan [edilmektedir](#).

Kısaca tanımlayacak olursak, seksüel seleksiyon eşeyli üreyen canlılarda, bir cinsiyette, genellikle de erkeklerde, daha çok çiftleşip daha çok yavru sahibi olmayı sağlayan fiziksel özelliklerin diğer cinsiyet tarafından seçilmesini ifade eder. Darwin, Türlerin Kökeni isimli kitabında seksüel seleksiyonla ilgili şu varsayımda bulunmuştur:

"... Dişi kuşların, kendi güzellik standartlarına göre, en hoş sesli ve güzel görünümlü erkek kuşları binlerce nesil boyunca seçmeleri sonucunda belirgin bir etki ortaya çıkaracağından kuşku duymak için **hiçbir iyi sebep göremiyorum.**" [15](#)

Darwin'in bu spekülatif düşüncesinin önünde herhangi bir engel görememesi, gününün ilkel bilim olanakları dolayısıyla idi. Bununla beraber, Darwin tavus kuşu tüyündeki desenlerin bu spekülasyonu soktuğu çıkmazın da farkındaydı. Böylesine güzel desenlerin amaçsız ve kör tesadüflere ya da böylesine üstün bir estetik tercihi yapması beklenemeyecek bir kuşun seçimine dayandırılarak açıklanmış sayılmayacağını şu sözleriyle açığa vuruyordu:

"Bir tavus kuşunun kuyruğundaki tüyün görünümü, ne zaman bakacak olsam, beni hasta ediyor." [16](#)

Ancak bilimde yaşanan gelişmeler, Darwin'in göremediği sebebin var olduğunu; daha da önemlisi bu sebebin evrim teorisi için önemli bir çıkamaz olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Tavus kuşu tüyü üzerinde yaptığı detaylı çalışmalarla tanınan bir bilim adamı Stuart Burgess'tir. İngiltere'deki Bristol Üniversitesi'nde Makine Mühendisliği Bölümü'nde mühendislik tasarımı doçenti olan Burgess, tavus kuşu tüyündeki tasarımı çarpıcı bir şekilde ortaya koymuş, bu tasarımın hiçbir şekilde evrimcilerin Seksüel Seçim teorisiyle açıklanamayacağı sonucuna [varmıştır](#).

Memelilerin sürüngenlerden evrimleştiğinin fosil kayıtlarıyla ispatlandığı yanlışlığı

Nil Sipahi'nin yazısında, "memelilerin kulağında sesi düzenleyen üç kemiğin (çekiç, örs ve üzengi) doğrudan doğruya sürüngenlerdeki çene kemiği eklemine oluşturan üç kemikten evrimleştiğinin fosiller sayesinde ispat edildiği" iddia edilmektedir.

Sayın Sipahi, spekülasyonla ispatı birbirine karıştırmaktadır. Evrimci paleontolog Roger Lewin, önde gelen bir paleontologdur ve ünlü Science dergisinde, memelilere hayali geçiş hakkında "ilk memeliye nasıl geçildiği hala bir sırdır" [17](#) yorumunu yapmıştır. Kısacası ortada bir ispat değil, fosil kaydına rağmen anlatılan dogmatik hikayeler vardır.

Dawkins'in masalları

Sipahi'nin Dawkins'in kitaplarından hazırladığı yazıda, balarısı, karınca, kunduz, fil gibi canlıların yanısıra gen havuzu, silahlanma yarışı ve türlerin başka bir türe bağımlı olup onlardan hileli yöntemlerle faydalandıkları durumlar (çiçeklerin polenlerini yaymak için dişi balarısı gibi görünüp koktuğu örnekteki gibi) ya da ortaklık sürdüren türler (karınca ile akasya ağacı gibi) hakkında evrim masallarına başvurulmaktadır. Ve bu masalların hiçbiri "nasıl evrimleşti?" sorusuna cevap olabilecek birşey içermemekte, yani bilimsel bir açıklama oluşturmamaktadır. Bunlar evrimi en baştan bir dogma olarak kabul etmiş olan Dawkins ve Atlas'ın kendi önyargıları doğrultusunda yaptığı kabullerdir sadece.

b) Kelime oyunları ve yanlış benzetmeler yoluyla yanıltmalar

Televizyon anteni benzetmesinin yanlışlığı

Dawkins, organizmaların küçük değişikliklerin birikimi yoluyla evrimleştiğini iddia etmekte ve bu iddiasını şöyle bir benzetme ile açıklamaya çalışmaktadır:

Organizmalar çok karmaşık ve narin yapıya sahip makineler. Karmaşık bir makineyi alıp içinde büyük çaplı, gelişigüzel bir değişiklik yaptığınızda o makinenin çalışma ihtimali nasıl düşerse, bu durum canlılar için de geçerli. Öte yandan, ufak tefek bir değişiklik yaptığınızda makinenin daha iyi çalışması da mümkün. Mesela televizyonunuzdaki görüntü bozuksa anteni bir yöne doğru yavaşça itersiniz. Doğru yönde itme ihtimaliniz yüzde elli. Yani küçük oynamalarla daha iyi bir görüntüye ulaşmak mümkün. Fakat gelişigüzel bir şekilde anteni tamamen başka bir pozisyona getirirseniz, televizyonunuzda muhtemelen hiç görüntü kalmayacaktır."

Öncelikle bu benzetme, organizmaların rastlantısal bir süreçte ortaya çıktığına dair birşey söylememektedir. Bir antenin biraz biraz hareket ettirilmesi, televizyonun nasıl ortaya çıktığına dair hiçbir açıklama oluşturmamaktadır. Ayrıca Dawkins'in göstermesi gereken şey, küçük değişimle televizyonun zarara uğramaması değil, bu gibi değişimlerle televizyonun bir bilgisayara ya da bir uçağa nasıl olup da

dönüşebileceğidir. Üstelik her aşamada görüntüyü kontrol eden bir insanın yapacağı gibi bilinçli müdahalelerle değil, bunun rastlantılarla gerçekleşebileceğini göstermek zorundadır.

Diğer yandan, Dawkins'in televizyonun içinden bir parça değil de anteni seçmiş olmasına dikkat etmek gerekir. Televizyon kompleks bir makinedir ancak anten, bu kompleks makinenin fonksiyonelliği üzerinde etkili olabilecek bir parça değildir. Anten sağa da çevrilse sola da çevrilse kendisinin ya da televizyonun diğer parçalarının işleyişinde arıza meydana getirmeyecektir. Ancak açıktır ki, rastlantısal bir süreçte meydana gelecek değişimler, televizyonun sadece anteniyle sınırlı kalmayacak, diğer tüm parçalarını da etkileyecektir.

Televizyonun içindeki elektronik devreler ise televizyondaki başka sistemlere bağlıdır ve bunlarda meydana gelecek rastlantısal değişimler televizyonu yıkıma uğratacaktır. Nitekim radyasyon ve mutasyon uzmanı olan James F. Crow bu durumu şöyle ifade etmiştir:

"Bir televizyonun devrelerinde meydana gelecek bir rastlantısal değişimin görüntüyü geliştirmeyeceği gibi, hayatı oluşturan ve yüksek seviyede entegre olmuş kimyasal işlemler sisteminde meydana gelecek bir değişimin de yaşamı zarara uğratacağı kesindir."

Dawkins'in çarpıtması ortadadır: Televizyondaki görüntüyü geliştirmek isteyen bir insan, içindeki devrelerle oynamayı değil anteni düzeltmeyi bilinçli olarak seçer ve anteni kontrollü bir şekilde ayarlar. Rastlantısal değişimler ise televizyonun her yerinde meydana gelebilir ve şuurdan yoksun oldukları için görüntüyü değiştirmek gibi bir amaç taşımazlar.

Dawkins eğer televizyon örneğinde ısrarlıysa, kendisine televizyonu bir çöle bırakmasını ve 20 yıl sonra yanına gidip teknolojik olarak gelişip gelişmediğini kontrol etmesini tavsiye ediyoruz. Bu deneyi yaptığı takdirde, kör tesadüflerin canlıları geliştirip geliştirmeyeceğini daha gerçekçi bir yaklaşımla değerlendirmiş olacaktır.

Zürafa boynunun sözde evrimi hakkındaki çarpıtma

Dawkins, [zürafanın boynunun](#) evrimle uzaması senaryosunu ele aldığı bölümde, küçük bir değişimle zürafanın boynundaki yedi omurun ebat olarak büyüyebileceğini, bu gibi kendisi küçük ama etkisi büyük değişikliklerin zürafaya zarar vermeden boynunu uzatabileceğini iddia etmektedir.

Öncelikle zürafa boynunun sadece omurlardan meydana gelmediğini, boğaz, kaslar, sinirler ve damarlar gibi başka birçok kompleks yapının bir organizasyonu olduğunu hatırlatmakta fayda vardır. Bir zürafanın omurlarının rastlantısal olarak uzaması yeterli olmayacak, aynı anda bu yapılarda da uygun şekilde değişimi koordine edecek çok sayıda rastlantısal mutasyonun, DNA'nın doğru bölgesinde, doğru sırada ortaya çıkması gerekecektir. Aksi takdirde omurlardaki ani uzama, sistemi çökertecek, zürafanın ölümüyle sonuçlanacaktır. Açıktır ki böyle koordineli mutasyonların gerçekleşmesi olası değildir.

Diğer yandan Dawkins, amaçsız, şuursuz ve kör bir süreç olarak savunduğu evrim masalına dayanak ararken bilinçli sebeplerden destek alma çarpıtmasını bu örnekte de ortaya koymaktadır. Bunu ise "gelişen embriyoda sadece bir şey değiştirerek boynu dört katına çıkarabilirsiniz" şeklindeki ifadesinde, telkin aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Dawkins, konuyu bu şekilde ifade etmekle, kanıt gösterme yükümlülüğünden kendini sıyırmaya çalışmaktadır.

Normalde, Dawkins'in yukarıda imkansızlığını açıkladığımız senaryonun hangi mutasyonlarla hangi sırada gerçekleşebileceğini açıklaması, bu açıklamasını laboratuvar deneylerinde elde edilmiş kanıtlarla desteklemesi gerekir.

Ancak "çıkartabilirsiniz" demekle, kör tesadüflere dayalı mutasyonların yaptığını varsaydığı bir işin aktörünü bir anda değiştirmekte, kendini mutasyonlara delil gösterme zorunluluğundan sıyırmış olmaktadır.

Çünkü bu kelimenin muhatabı, insanlar, yani [bilinçli sebeplerdir](#). Bir insanın bu sözlerin taşıdığı anlama itiraz edeceği bir durum yoktur, çünkü gen mühendisliği yoluyla böyle birşeyin olması mümkündür. Gelecekte belki gerçekten insanlar embriyonlara müdahalelerle canlıların boyunlarını uzatabileceklerdir. [Ama bunu başarırlarsa, bu durum bilinçli değişimler sayesinde olacaktır.](#)

Dawkins, "çıkartabilirsiniz" şeklinde bir kelime oyunu ile senaryosu üzerinde yapılacak kritik incelemeyi ortadan kaldırmaktadır. Eğer zürafanın boynundaki kompleksliği, boynundaki organların birbirine bağımlılığını detaylarıyla anlatacak ve "böyle yapılardan meydana gelen boyun, rastlantısal mutasyonlarla uzayabilir" diyecek olsa, dinleyici doğal olarak "nasıl?" diye soracak ve bir cevap alamadığını görünce bu senaryoya ikna olmayacaktır.

Ancak Dawkins, konuyu basitleştirip, karşı tarafın soru sormayacağı şekilde bir kelime oyunu yapma yöntemiyle de kanıt gösterme yükümlülüğünden kendini sıyırmaktadır.

Bir benzetme yapacak olursak, deniz kenarında oynayan çocuklara bir kalenin kumsalda kendiliğinden ortaya çıkabileceğini iddia eden birisi, rüzgar ve dalgaların bu yapıyı nasıl ortaya çıkarmış olabileceğini açıklamalıdır. Eğer bunun aşamalarını ortaya koyamaz ve çocuklara "mesela küçük aşamalarla şu kum tepesini değiştirebilir ve bir kaleye çevirebilirsiniz" diyecek olursa hile yapmış sayılacaktır. Dawkins'in yapmaya çalıştığı da tam böyledir.

Bir başka boş laf kalabalığı: Mem hikayesi

Mem kavramı, Dawkins'in ürettiği bir kavramdır. Dawkins bunu, yinelenen her türlü düşünce ve davranış şekillerini tarif etmede kullanmaktadır. Yazıdan örnek verecek olursak, bir mem'in ifade şekli kelimeler, müzik, imgeler, giyim tarzı, el veya yüz jestleri olabilmektedir. Dawkins kendini kopyalayabilen ve yayılabilen fikir ve mimik gibi memlerle ilgili bir safsata öne sürmekte ve bunları insandan insana yayılarak baskın ve hakim olmak isteyen "fikir virüsleri" olarak tanımlamaktadır. Dawkins memlere dayalı bir Darwinçi teori geliştirebileceğini ummaktadır.

Ancak bu mem tezinin hiçbir bilimsel açıklayıcılığı bulunmamaktadır. Çünkü bu tez, varlığı herkesçe bilinen fikir ve davranış aktarımlarına 'mem' etiketinin yapıştırılmasıyla sınırlı, hiçbir yeni bilgi kazanımı meydana getirmeyen bir tezdur. Nitekim bilinen bir evrim savunucusu olan Jerry Coyne, mem tezinin "bilim dışı" olduğunu ve memlerin sadece "*eski ve geleneksel fikirlerden oluşan gösterişli ama sahte bir ambalaj*"dan ibaret olduğu yorumunu yapmıştır. [18](#)

Bencil Gen: putperest bir inanç

Bencil gen tezi, hiçbir şuru olmayan varlıklara bencillik, akıl, muhakeme, planlama gibi kavramlar atfetmekle açıkça putperest olan bir inançtır. Dawkins'in Atlas'ta yer verilen şu sözleri, putperestliğin, zihninde nasıl kök salmış olduğunun ve muhakemesinde meydana getirdiği tahribatın çarpıcı bir röntgenini oluşturmaktadır:

Eğer evrimsel süreçlerle ilgili sorularda doğru cevabı almak istiyorsanız, "Bir gen olsaydım nasıl davranırdım", "içinde bulunduğum vücudu nasıl manipüle edebilirdim", "Bu kuklanın iplerini nasıl çekerdim" ya da "Bu vücudun bacaklarını, kollarını veya dilini hayatta kalmak için nasıl kullanırdım" gibi sorular sormalısınız.

Bu soruların bilim adamı sıfatını taşıyan bir kişiden gelmesi ve bu kişinin prestijli bir üniversitede bilimi insanlara tanıtmaya gibi bir görevde bulunması oldukça düşündürücüdür. Çünkü böyle bir düşünce şekli, putperest bir inancın bilimsel bir görünümde yaygınlaştırılmaya çalışılmasından başka birşey değildir.

"Bir gen olsaydım içinde bulunduğum bedeni nasıl manipüle ederdim" diye düşünmek; ağaçtan totem heykeller oyup bunların önünde diz çöküp ayinler yapan ilkel kavimlerin düşünce yapısından farksızdır. Nasıl ki tahta totemlerin yağmur yağdırma, çayırlara bufalo sürüleri yayma ya da hastalıkları kabilelerden uzaklaştırma gibi güçleri yoksa, genlerin de içinde buldukları bedeni kukla gibi görüp daha iyi manipüle etmek için düşünme gücü yoktur.

Dawkins'in kendini şursuz moleküllerin yerine koyup birtakım düşünceler geliştirmeye çalışması; bir kızıl derili büyücünün, "bir tahta totem olsaydım nasıl davranırdım", "doğayı nasıl manipüle edebilirdim, hayvan sürülerini çayırlara nasıl gönderirdim, hastalıkları nasıl uzaklaştırırdım" "doğanın dengelerini nasıl değiştirir, nasıl yağmur yağdırırdım" ya da "bu kabilenin totemi olarak hayatta kalabilmek için bana olan inançlarının devamını nasıl sağlardım" gibi sorular sorması gibidir.

Dawkins'in ve onu izleyen tüm ateistlerin bu büyücüden tek farkı, tahtaya değil de moleküllere, yani 'gen totemine' tapmalarıdır. Elbette ne tahtanın ne de genlerin böyle güçleri bulunmamaktadır. Bunları da evrendeki herşeyle birlikte herşeyi yaratmış olan Allah, birdir, hiçbir ortağı yoktur. Allah İhlas Suresinde şöyle buyurmaktadır:

"De ki: O Allah, birdir. Allah, Samed"dir (her şey O'na muhtaçtır, daimdir, hiç bir şeye ihtiyacı olmayandır). O, doğurmamıştır ve doğurulmamıştır. Ve hiç bir şey O'nun dengi değildir." (İhlas Suresi, 1-4)

Sonuç:

Görüldüğü gibi, Atlas dergisinde propagandası yapılan bencil gen tezi bilim dışı bir laf kalabalığından ibarettir.

Ateist felsefenin bilimden destek alma dönemi kapanmıştır. Ateizm, hücrenin basit bir jöle yığını, varyasyonların ise sonsuza kadar sürebilir zannedildiği bir dönemin batıl inancıdır. Yaşamın kompleksliği hakkındaki detayların ortaya çıkmasına kadar, ateistlerin yaşamın sözde kendiliğinden ortaya çıktığı ve türlerin birbirlerinden evrimleşerek varıldığı şeklindeki varsayımlarını sürdürmelerine bilimsel açmaz oluşturan bir durum mevcut olmamıştır.

Ancak bu tablo özellikle 1960'lı yıllardan sonra ters yönde ve çok hızlı bir değişim sürecine girmiştir. Modern bilim bu dönemde yaşamın bilgiye dayalı kompleksliğini aydınlatıp ortaya çıkarmış, ateist varsayımlar bunlar karşısında artık savunulamaz olmuştur. Ve Darwinizm'de tatmin bulamayan ateistlerin sayısı giderek artmaktadır. Bunun yakın zamandaki çarpıcı bir örneği, ateizmin dünya çapındaki savunucularından biri olan felsefe profesörü Antony Flew'ün ateizmi terk edip bilinçli tasarımı kabul ettiğini açıklaması olmuştur. Flew'ün bu inanç değişikliğinde tek sebep bilimsel kanıtlardır:

"Biyologların DNA araştırmaları, yaşam için gerekli düzenlemelerin neredeyse inanılmaz olan kompleksliğini ortaya koyarak, yaşamın temelinde bilinç bulunmuş olması gerektiğini gösterdi." [19](#)

"Artık, üreyebilen o ilk hücrenin naturalist evrime dayalı bir açıklamasını oluşturmayı düşünmeye başlamak bile aşırı derecede zor bir hal almıştır." [20](#)

"İlk canlının cansız maddeden evrimleştiği ve olağanüstü kompleks bir canlıya dönüştüğü iddiasının hiçbir geçerliliği olmadığına, kesin bir şekilde kanaat getirdim." [21](#)

Atlas ve Dawkins de bilimsel bulguların ortaya koyduğu bu gerçeği kabullenmelidirler. Bunun için yapmaları gereken tek şey, gözlerini gerçeklere sınımsız kapalı tutma ısrarından vazgeçip kanıtları objektif olarak değerlendirmektir. Atlas yetkililerine, bilim dışı ateizm propagandasından vazgeçmelerini tavsiye ediyoruz.

1) Patel K., "Going the whole hog," The Times Higher Education Supplement, 28 April 1995.

http://www.thes.co.uk/search/story.asp?id=41504&state_value=Archive

2) Richard Dawkins, The Blind Watchmaker, sf. 6

3) Richard Dawkins, The Extended Phenotype, N.Y.; W. W. Norton, sf. 1

4) Darwinian Fundamentalism, part 1. The New York Review of Books, 12 Haziran 1997, sf. 34-37. Evolution: The Pleasures of Pluralism,

part 2. The New York Review of Books, 26 Haziran 1997, sf. 47-52

5) Hastie P., "Designer genes: Phillip E. Johnson talks to Peter Hastie," Australian Presbyterian, No. 531, October 2001, pp.4-8.

6) Richard Dawkins, The Selfish Gene, 1976 baskısının önsözü, Oxford: Oxford University Press

7) Richard Dawkins, ibid, sf. 3

8) Richard Dawkins, ibid, sf..215

9) Michael Polanyi, "Life Transcending Physics and Chemistry," Chemical & Engineering News, Vol. 45, No. 35, 21 Ağustos 1967, ss.54-66, s.56

10) Phil. Trans. R. Soc. Lond. B 349 (1995): 215-218; and Richard Dawkins, "Reply to Lucy Sullivan," Phil. Trans. R. Soc. Lond. B. 349 (1995): 219-224.

11) Judith Hooper, Of Moths and Men, W.W. Norton & Company, Inc., New York, 2002, s.xviii

12) L.R.Croft, How Life Began , Evangelical Press (1988) s. 93-94

13) Levin, B. R.& R. E. Lenski, "Coevolution in bacteria and their viruses and plasmids, in Coevolution" 99, sf. 126-127, Futuyama D. &

Slatkin M. Editors. Coevolution . Sinauer Associates, Sunderland, Mass.,1983

14) Jean Rostand, The Orion Book of Evolution, The Orion Press, New York, 1960, sf. 17

15) http://www.tbi.univie.ac.at/Origin/origin_4.html#xtocid1864527

16) Darwin, F., (Ed), Letter to Asa Gray, dated 3 April 1860, The Life and Letters of Charles Darwin, John Murray, London, Vol. 2, sf. 296,

1887; 1911 Edition, D. Appleton and Company, New York and London, Vol. 2, sf. 90-91

17) Roger Lewin, "Bones of Mammals, Ancestors Fleshed Out", Science, cilt 212, 26 Haziran 1981, s. 1492.

18) Jonathan Sarfarti, "Refuting Evolution 2", Master Books, Inc., P.O box 726, Green Forest, AR, 2003, sf. 197

19) Richard N. Ostling, "Lifelong atheist changes mind about divine creator", ASSOCIATED PRESS,

<http://washingtontimes.com/national/20041209-113212-2782r.htm>

20) Antony Flew'ün, Philosophy Now dergisinin Ağustos-Eylül sayısına mektubu; Richard N. Ostling, ibid

21) Stuart Wavell and Will Iredale, "Sorry, says atheist-in-chief, I do believe in God after all", The Sunday Times, 12 Aralık 2004,

<http://www.timesonline.co.uk/article/0,,2087-1400368,00.html>

<https://www.harunyahya.info/makaleler/atlastan-dawkinse-gonullu-propaganda-destegi>